

* Rytířský román (romance)

* **chanson de geste** - píseň o činech (rytířský epos)

Galantnost

* římská látka (Alexandr Veliký, trójská válka...)

Víra

* francouzská látka (Karel Veliký, Roland...)

* **britská látka (Artuš)**

Folklór

* **Geoffrey z Monmouthu**

Magie

* **1135 Prophetiae Merlini**

Antika

* **1136 Historia Regum Britanniae**

vnímáno jako historie, zpochybněno až v 16.stol.

* **Chrétien de Troyes (asi 1130 - asi 1183)**

* **Tristan a Isolda, Perceval, Lancelot aneb rytíř s károu**

Rytíři, Svatý Grál, Camelot

* **Sir Thomas Malory (asi 1405 - 1471)**

* **Le Morte d'Arthur (Artušova smrt - Úplná kniha o králi Artušovi a jeho vznešených rytířích Kruhového stolu) - 4. Pán z jezera**

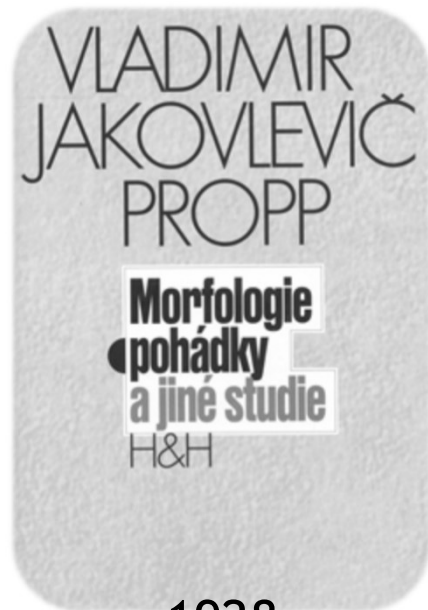
* Pohádka

- * Mýtus, který přišel o „skutečnost“
- * Maximální prostor fantazii, fabulace se neomezuje zdáním reality
- * Realistické prvky v expozici - postup od známého k neznámému
- * Úvodní formulace „bylo nebylo“, „za devatero horami“ - umístění do odlišného časoprostoru, kde je fantastické skutečností a kde dobro vítězí nad zlem
- * V závěru přenos zpět do našeho světa - „zazvonil zvonec“
- * Neindividualizované postavy - princezna, hloupý Honza...
UNIVERZALITA - může se přihodit kdykoli a komukoli
- * Přesah k aktuálnímu světu: žádoucí modely jednání, etický model komunity, naděje
- * Aktant x aktér
- * Typizovanost
- * Převrácení

- * Hrdina objevuje nedostatek.
- * Hrdina se vydává na cestu.
- * Hrdina nachází pomocníka/protivníka.
- * Hrdinovi je uložena zkouška.
- * Hrdina je odměněn, nebo se rozvíjí nový nedostatek.

1928

31 funkcí

...

Hledač souhlasí s protiakcí nebo se pokouší o protiakci;
 Hrdina opouští domov;
 Hrdina je zkoušen, dotazován, napadán apod. připravuje se cesta, na níž získá magickou pomoc („dárce“);
 Hrdina reaguje na akci budoucího dárce (zkouška, osvobození zajatého, usmíření hádajících se, vykonává službu apod.);
 Hrdina získává magický předmět;
 Hrdina se přesouvá nebo je veden k tomu, za čím se vydal;
 Hrdina a záporný hrdina svádějí přímý boj;
 Hrdina je zraněn/označen;
 Záporný hrdina je poražen (zabit v boji, poražen v hádankách, zabit ve spánku, vyhnán apod.);

...

Hrdina - nepoznán - přichází domů;
 Falešný hrdina si nárokuje jeho pocty;
 Hrdinovi je předložen těžký úkol (ordál, zkouška, hádanka, zkouška síly či vytrvalosti apod.);
 Zkouška složena;
 Hrdina je rozpoznán (díky znamení/zranění, které mu vtiskl záporný hrdina, nebo díky předmětu);

...

* Monomýtus

* Joseph Campbell: *Tisíc tváří hrdiny* (1949, č. 2000)

Archetyp hrdiny

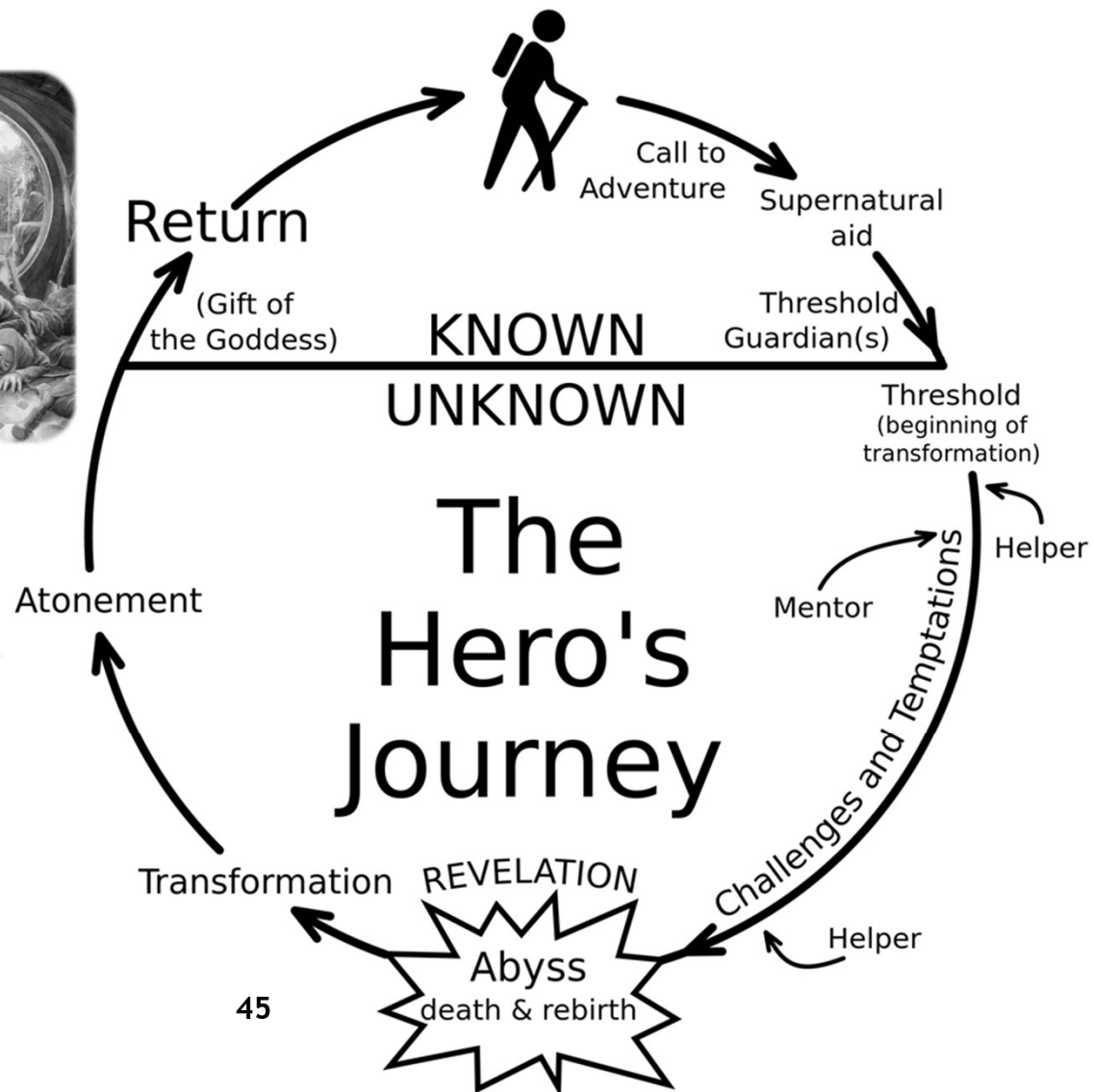
Volání k dobrodružství

Cesta zkoušek

Dosažení cíle

Návrat domů

Využití cíle dobrodružství

podobenství
řád, hodnoty
básnická zkratka

zjednodušení x schematismus zbanálnění

iniciace
základní otázky,
etické principy...

touha po jistotě, řádu
smysluplném světě a
příběhu

Realistické zobrazení
Míjející čas, nostalgie,
zlatý věk ztracené jistoty

komplexní fantasy svět

děj

dynamika vyprávění

čas a prostor
řád, hodnoty

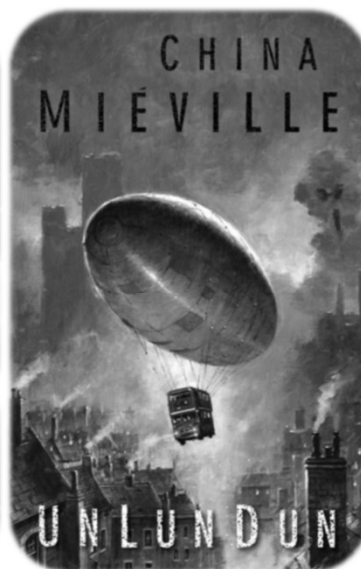
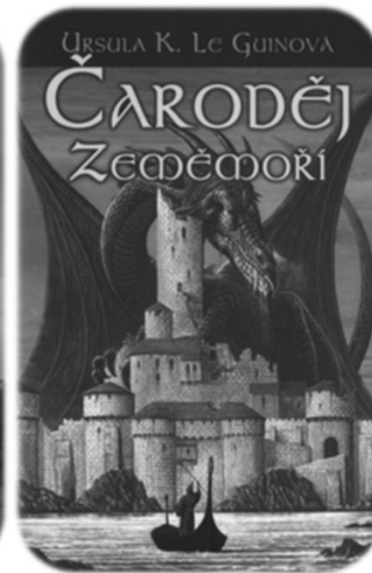
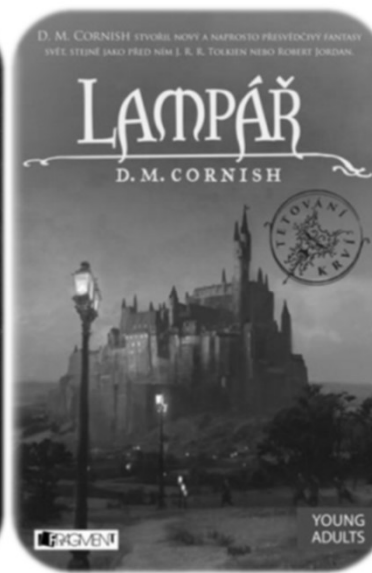
Propp - Morfologie
pohádky

zábavnost
fantazie
úžas

dobro x zlo

mýtus

pohádka - lidová X autorská
dobrodružná literatura
dvorská epika

Nejdůležitější jest, aby nikdo nikdy nebyl nepodroben nadvládě, ani muž ani žena, a aby ničí duše nebyla trvale zvyklá, ani při vážném jednání ani při hrách, aby člověk něco dělal samostatně sám o sobě, nýbrž aby i ve válce i v míru ustavičně hleděl na nadřízeného, poslouchal ho a tak žil, dávaje se od něho i v nejmenších podrobnostech řídit, jako je na příklad stát, kdykoli se to přikazuje, jít, cvičit, mýt se, jíst... jedním slovem je třeba zvykáním naučit duši, aby nepomýšlela, ba aby vůbec nebyla schopna dělat něco odloučeně od ostatních...

Ú
s
t
a
v
a

Jednotnost - Společnost nad jedincem
Ideální **Zákony** pro nově vznikající obec.
Všechno společné.

Kolektivně - prožívat společně dobré i zlé
Zákony ošetřující většinu aspektů života

Spravedlivá společnost a její strážci

Společenské třídy - filozofové, strážci, pracující, podle přirozenosti

Omezení soukromého vlastnictví, cestování

Eugenika - sexuální styk jen mezi nejsilnějšími představiteli tříd strážců, obcí určené pěstounky. Postižené usmrtit. Ženy neustále rodit mezi 20-40 let. Vzdělání podle tříd - být užiteční obci

Plótinos - Platonopolis

Individualismus X

Král-filozof - pozdvižen nad prosté lidi

Karl Popper - Otevřená společnost a její nepřátelé

12 Město mělo mohutné a vysoké hradby, dvanáct bran střežených dvanácti anděly a na branách napsaná jména dvanácti pokolení synů Izraele.

13 Tři brány byly na východ, tři brány na sever, tři brány na jih a tři brány na západ.

14 A hradby města byly postaveny na dvanácti základních kamenech a na nich bylo dvanáct jmen dvanácti apoštolů Beránkových.

16 Město je vystaveno do čtverce: jeho délka je stejná jako šířka. Změřil to město, a bylo to dvanáct tisíc měr. Jeho délka, šířka i výška jsou stejné.

18 Hradby jsou postaveny z jaspisu a město je z ryzího zlata, zářícího jako křišťál.

23 To město nepotřebuje ani slunce ani měsíc, aby mělo světlo: září nad ním sláva Boží a jeho světlem je Beránek.

25 Jeho brány zůstanou otevřeny, protože stále trvá den, a noci tam už nebude.

* Utopie

Žádoucí a nedosažitelné

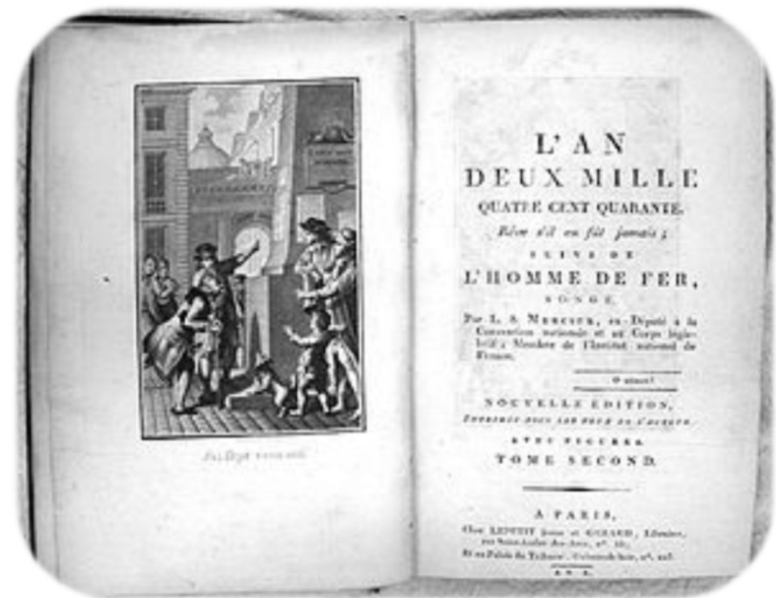

- * (z řec. ου τόπος ú-topos, žádné místo, „nikde“)
- * Platón: Zákony, Ústava **Atlantida (Timaios a Kritias)**
- * Apokalypsa - očekávání Nového Jeruzaléma, sv. Augustin: Boží obec (kol. 420 n.l.) **Eutopie - dobré místo**
- * 1516 Thomas More: O nejlepším stavu obce a o ostrově Utopie
- * 1623 Tommaso Campanella: O slunečním státě **Rozšiřování**
- * 1627 Francis Bacon: Nová Atlantis **X**
- * 1784 Michail Ščerbatov - Cesta do země Ofiru **prohlubování**
- * **Renesance** - obrat ke skutečnosti tohoto světa, poznání, rozvoj vědy, racionality, zámořské cesty → **ostrov** (jiný časoprostor, ne VÝMYSL)
- * Od napětí mezi aktuálním a duchovním světem k napětí mezi poznaným a nepoznaným
- * Napětí fiktivního a reálného **X** oslabené exponování nadpřirozena
- * Filozofie a umění, kritika soudobé společnosti, úsilí o platnost vědeckého poznání. **Fantastické přebírá, hyperbolizuje a zevšeobecňuje jevy aktuálního světa.**

L'An 2440, rêve s'il en fut jamais
Memoirs of the Year Two Thousand
Five Hundred

Louis-Sébastien Mercier

1770 - extrémně populární,
překlad do aj a nj, 25 vydání
Bez mnichů a prostitutek, žebráků,
cukrářů... ani káva ani čaj
Neužitečná a nemorální literatura zničena

Paralelní vesmír, 3000 let po zmateném věku
"Our education is our government."

„V Utopii nemají ani parlament, ani politiku, ani soukromé bohatství, ani obchodní konkurenci, ani policii nebo vězení, žádné duševně nemocné, žádné méněcenné nebo mrzáky, a nemají nic takového proto, že mají jenom takové školy a učitele, jací mají být.“

5 principů svobody: soukromí, svoboda pohybu, neomezené znalosti, pravdivost, svoboda slova

*Dystopie, antiutopie, negutopie

- * Fiktivní společnost, která se vyvinula špatným směrem
- * filozofická a umělecká odpověď na utopické představy o možném dokonalém uspořádání společnosti.
- * **Zlatý věk:** dvacáté století, ve kterém se na mnoha místech světa dostávají k moci vizionáři s jasnými představami o tom, jak by měl svět vypadat.
- * Největším inspirací - stalinský režim v Sovětském svazu
- * **Ústřední rysy**
- * Alegoričnost - Julij Kagarlickij „*Ani Huxleyho Konec civilizace, ani Vonnegutovo Mechanické piano nebo Kolíbka, ani 451 stupňů Fahrenheita od Raye Bradburyho nebyly napsány pouze o tom, co se může stát. Jsou to knihy o tom, co je.*“
- * Modelový časoprostor - vykreslen pouhý fragment světa, kde se příběh odehrává - město, ostrov, stát - zbytek neurčitý, nejasný
- * Mizivé povědomí o minulosti, o zbytku světa

*Charakteristická témata

- *Politika - totalitní společnost, třída privilegovaných x většina žije v nedostatku a nedůstojných podmínkách
- *Antiutopie komunistického vzoru x kapitalistického - volný trh a výroba nade vše
- *Ekonomika - často řízená státem - plánování, bující černý trh s nedostatkovým zbožím
- *Sociální stratifikace - vyšší a nižší třída
- *Rodina - rozbití rodiny, institucionalizovaná „úlová“ výchova
- *Sexualita - odemočnění - přidělení partneri x nevázanost, zábava
- *Náboženství - role utlačovatele i utlačovaného
- *Násilí, válka - uměle vyvolávaná nenávisť vůči třídě lidí, jinému státu, válka jako zdůvodnění represí
- *Příroda, životní prostředí - podřízená vrstva odtržena od kontaktu s přírodou, zničené životní prostředí, vše podřízeno výrobě
- *x „zelené antiutopie“ (Russel Hoban - *Riddley Walker*)

Uniformita

Jednotnost

Kolektivnost

*Institucionalizovaný život bez nároku na osobnost, na soukromí

*Člověk jako číslo KONFLIKT touha po prožití vlastního příběhu

*Daniela Hodrová: „V románech s kolektivní postavou, tj. s postavou „bez příběhu“ či s neosobním příběhem diktovaným ideologií, spočívá vzpoura postavy právě v útěku k vlastnímu příběhu, v pokusu jej realizovat [...].“

Vzpoura

Čin

Naděje ⁵⁴

Neúspěch

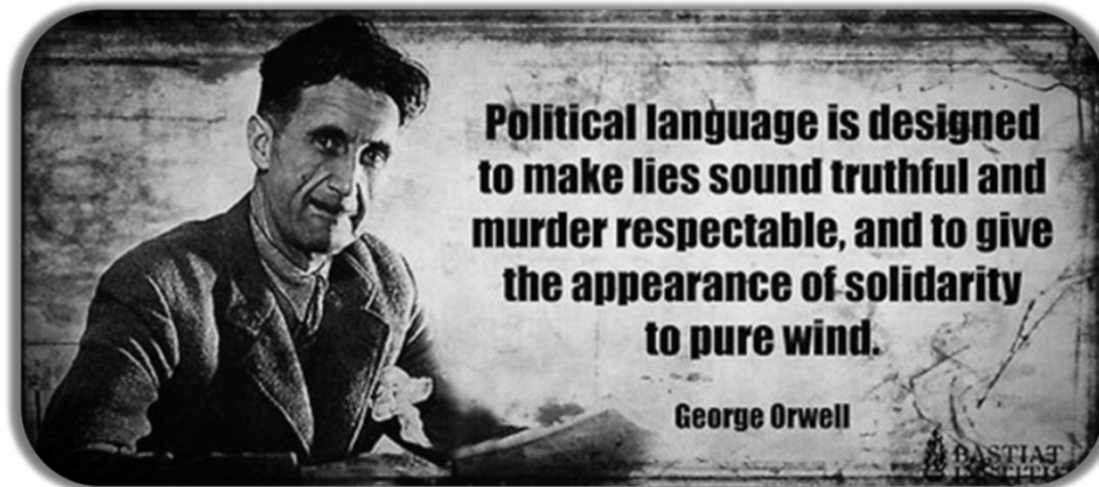
*George Orwell

Novinář
Esejista
Spisovatel

Indie, Oxford
Barma
Indická imperiální
policie

*Eric Arthur Blair (1903 - 1950)

* „Každou řádku, kterou jsem od roku 1936 napsal a která stojí za zmínku, jsem přímo či nepřímo psal proti totalitarismu a pro demokratický socialismus, jak jej chápu.“

1984

1949

Zfilmováno 1954, 56, 84

Brazil (Terry Gilliam)

Equilibrium

Farma zvířat

Vznik za 2. světové války, vydáno 8. 1945

Filmová adaptace 1954, 1999

- * **Doublethink**
- * Rozporné informace si neodporují
- * **Newspeak**
- * Nemožnost vyjádřit ideologicky
- * závadné názory, zužování slovní zásoby

- * **Vaporizace**
- * Vapor - pára - vymazání
- * **Ideozločin**
- * Myšlenkový zločin, zločin proti Straně
- * **Udržovací válka**
- * Udržuje společnost v ideálním stavu
- * 4 nohy dobré, 2 nohy špatné
- * 4 nohy dobré, 2 lepší

Bez
možnosti
přemýšlet

- * Všechna zvířata jsou si rovna, ale některá jsou si rovnější

* Aldouse Leonard Huxley Konec civilizace aneb báječný nový svět

* (1894 - 1963) 1932, česky 1932, 1970

* Pacifista a humanista, intelektuál, filozofický mysticismus, zkušenost s it. fašizmem

Londýn 2054

odpověď na utopická díla H. G. Wellse

Lidé jako bozi (1923)

O wonder!

How many goodly creatures are there here!

How beauteous mankind is!

O brave new world

That has such people in it!

X ušlechtilý divoch

Shakespeare: Bouře

* Predestinace v zárodečném stádiu

* Náboženstvím je zvyšování spotřeby

* Náplň života - práce a plytká zábava, sex jako sport, soma jako uvolnění

* Nedospělá populace - až do 60. let, kdy umírají⁵⁷

„Když včas půlku gramu sníš, devět dalších ušetříš,“ pravila Lenina, předvádějíc kapku ze zářného pokladu hypnopedických moudrostí.

Bernard netrpělivě odstrčil nabízený pohárek.

„Nemusíš se hned rozčilovat,“ uklidňovala ho. „Nezapomeň, jeden kubík stačí, když tě můra tlačí.“

„Pro Forda, buď zticha!“ vykřikl.

„Lenina pokrčila rameny. „jeden gram vzít - lépe než klít,“ uzavřela důstojně a snědla zmrzlinu sama.

„(...) Poslyšte Lenino, i v Malpaisu se lidé žení.“

„Cože se lidé?“ Do jejího hlasu se opět počala vkládat podrážděnost. O čem to jen mluví?

„Navždy. Slibují, že budou spolu žít navždy.“

„To je ale hrozný nápad!“ Lenina byla upřímně pohoršena.

„Přežití jest odměnou krásy a duch se obnovuje rychleji, než krev se rozkládá.“

„Cože?“

„A Shakespeare ještě říká: ‚Leč odejmeš-li její dívčí pás, než svatý obřad řádně posvětití váš řádný sňatek...‘“

„Pro Forda, Johne, mluv přece rozumně. Vůbec nic z toho nechápu (...).“

Orwell: bez informací, pálení knih x Huxley: zahlcení informacemi, povrchnost